

Marcin Kochowicz

Miejskie Biuro Wystaw Artystycznych w Lesznie

ROK 2022 W LESZNIE ROKIEM LEONA ROZPENDOWSKIEGO – PODSUMOWANIE

W styczniu 2022 roku, z inicjatywy prezydenta Miasta Leszna Łukasza Borowiaka i II zastępcy prezydenta Miasta Leszna dr. Piotra Józwiaka podjęto starania, by rok 2022 został poświęcony pamięci leszczyńskiego twórcy Leona Rozpendowskiego (1897–1972). Artysta ten był człowiekiem o niezwykle wyobraźni i kreatywności, jednym z najoryginalniejszych twórców polskiej kultury XX wieku w Lesznie. Znaczący wpływ na jego życie i twórczość wywarł czas, w którym żył: okres I wojny światowej, odbudowa Polski i powrót Leszna do Macierzy (okres dwudziestolecia międzywojennego), lata II wojny światowej, w tym okres niemieckiej okupacji Leszna, odbudowa Polski po 1945 roku i kolejne lata PRL-u. Przez 50 lat pozostawał w Lesznie aktywnym twórcą, uprawiającym wiele dyscyplin sztuki i rzemiosła artystycznego: malarstwo; rysunek; tworzenie dekoracji, rekwizytów teatralnych i kostiumów; ilustratorstwo; projektowanie i tworzenie szyldów reklamowych na szkłe, drewnie i blaszce oraz świetlnych; odnawianie kościołów; renowację starych obrazów i rzeźb; projektowanie i budowę ołtarzy kościelnych; sztukę plakatu; reklamę kinową i inną. Inwentaryzował zabytkowe bramy i furtki Leszna (w formie rysunków), m.in. z cmentarza żydowskiego i synagogi oraz namalował, według własnego wyobrażenia, nieistniejące już wówczas furty i bramy wjazdowe do Leszna. Był także nauczycielem rysunku, liternictwa i reklamy. Pozostały po nim m.in. liczne prace malarskie i rysunkowe, o różnym przeznaczeniu i charakterze. Pośród jego prac znajdziemy: portrety, pejzaże, sceny rodzajowe, malarstwo batalistyczne i panoramiczne, ze szczególnie znaną i owianą tajemnicą zaginięcia *Panoramą Bitwy na Psim Polu*. W swym dorobku miał udział w wielu wystawach indywidualnych i zbiorowych¹.

Okoliczności dla uhonorowania Rozpendowskiego były szczególne, bo w roku 2022 przypadała 125. rocznica jego urodzin i 50. rocznica tragicznej śmierci. Ponadto Leszno planowało organizację obchodów nawiązujących do

¹ Szczegółowo postać Rozpendowskiego przybliżył: J.M. Halec, *Rozpendowski Leon*, [w:] *Słownik biograficzny Leszna*, red. B. Głowinkowska, A. Konior, Leszno 2011, wyd. 2, t. 2, s. 192–195.

475. rocznicy nadania praw miejskich. 24 lutego 2022 roku² radni jednogłośnie zagłosowali w sprawie ustanowienia roku 2022 w Lesznie *Rokiem Leona Rozpendowskiego*³.

1. Okolicznościowy datownik

Projekt: Sławomir Tomków

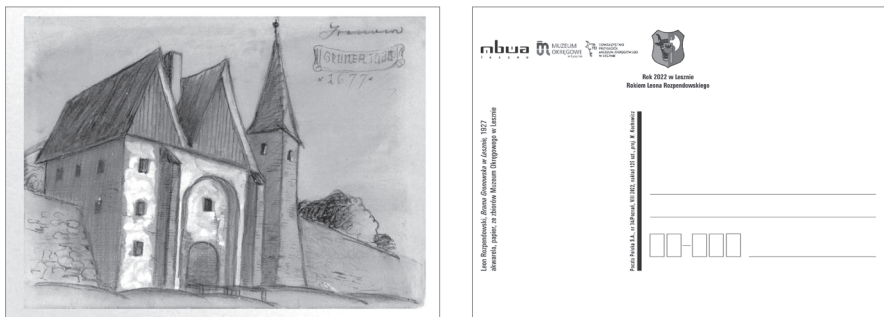
Rok 2022 obfitował w szereg wydarzeń poświęconych temu twórcy. Pierwszym, symbolicznym, a zarazem praktycznym, elementem podkreślenia znaczenia patrona roku było wydanie przez Poczta Polską S.A. okolicznościowego ozdobnego stałego datownika ze zmienną datą i tekstem „2022 w Lesznie Rokiem Leona Rozpendowskiego”. Stosowany był on od 24 marca (dzień urodzin Rozpendowskiego) do 31 grudnia 2022 roku przez Urząd Pocztowy Leszno 1 (ul. Słowiańska 26). Posiadał zmienną datę, dzięki czemu każdego dnia był aktualny. Grupa potencjalnych odbiorców nie ograniczała się wyłącznie do filatelistów. Datownik umieszczany na listach, kartkach i innych przesyłkach, trafiał w różne zakątki świata. Powstanie datownika to inicjatywa Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Okręgowego w Lesznie, a jego projekt wykonał Sławomir Tomków – prezes TPMO⁴. Poszerzeniem obecności Rozpendowskiego w społecznej świadomości i trwałym śladem jego upamiętnienia, było wydanie pięciu kartek okolicznościowych (w nakładzie każda po 220 egzemplarzy). Każda z nich inspirowana była akwarelami Rozpendowskiego, który przedstawił na nich Bramę Osiecką, Bramę Rydzynską, Bramę Targową, Bramę Gronowską oraz Bramę Święciechowską. Datą wprowadzenia do obrotu był

² Za przyjęciem projektu uchwały zagłosowali wszyscy spośród obecnych 22 radnych. Na podstawie informacji przesłanej przez Biuro Rady Miejskiej Leszna z 5 stycznia 2023 roku.

³ Uchwała nr XLIX/631/2022 Rady Miejskiej Leszna z dnia 24 lutego 2022 r. w sprawie ustanowienia roku 2022 w Lesznie Rokiem Leona Rozpendowskiego. Zob.: www.bip.leszno.pl/uchwala/9157/uchwala-nr-xxlix-631-2022 [dostęp: 06.01.2023].

⁴ M. Gołembka, *Rok Leona Rozpendowskiego w Lesznie*, www.kulturaupodstaw.pl/rok-leona-rozpendowskiego-w-lesznie/ [dostęp: 02.01.2023]; www.poczta-polska.pl/datowniki-okolicznosciowe-2022/ [dostęp: 10.01.2023].

26 sierpnia 2022 roku, a sprzedaż kart prowadziły Urzędy Pocztowe: Leszno 1 i Poznań 2 (ul. Głogowska 17). Kartki – na podstawie zbiorów Muzeum Okręgowego w Lesznie, we współpracy z Towarzystwem Przyjaciół Muzeum Okręgowego w Lesznie – zaprojektował Marcin Kochowicz (skład: Piotr Cienki)⁵.

2. Kartka okolicznościowa

Projekt: Marcin Kochowicz

Największym i najważniejszym wydarzeniem była bez wątpienia wystawa pod tytułem *Leon Rozpendowski. Reaktywacja*, zorganizowana z inicjatywy Miejskiego Biura Wystaw Artystycznych w Lesznie we współpracy z Towarzystwem Przyjaciół Muzeum Okręgowego w Lesznie. Kuratorami wystawy byli: Marcin Kochowicz – dyrektor MBWA w Lesznie oraz Janusz Skrzypczak – leszczyński kolekcjoner i propagator twórczości Rozpendowskiego⁶. Wystawa odbyła się pod Honorowym Patronatem Prezydenta Miasta Leszna Łukasza Borowiaka. Na wystawie, którą zainicjował wernisaż zorganizowany 2 września 2022 roku, zaprezentowano kilkadziesiąt prac, w tym także wyeksponowany po raz pierwszy w całości miejski zbiór 25 archiwalnych rysunków inwentaryzacyjnych, przedstawiających żelazne bramy i furty z terenu Leszna. Wystawę poprzedziła, zrealizowana przez MBWA w Lesznie, kwerenda przeprowadzona w ponad 400 instytucjach: muzeach narodowych, regionalnych, okręgowych, tematycznych; w archiwach i bibliotekach, a także poprzez indywidualne kontakty z prywatnymi posiadaczami prac i pamiątek po Rozpendowskim. Podjęto też korespondencję z podmiotami zagranicznymi, niestety bez pozytywnych efektów. Szczególnie cenne okazały się intensywne kontakty z rodziną Rozpendowskiego, która jest opiekunem spuścizny artysty. Współpraca z nimi –

⁵ www.poczta-polska.pl/kartki-okolicznosciowe-2022/ [dostęp: 10.01.2023].

⁶ Janusz Skrzypczak, leszczyński kolekcjoner, wiceprezes Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Okręgowego w Lesznie, był inicjatorem i współkuratorem pierwszej wystawy indywidualnej pt. *Rozpend. Leon Rozpendowski 1897-1972*, która w 2018 roku została zorganizowana przez TPMO oraz Muzeum Okręgowe w Lesznie.

3. Plakat wystawy *Leon Rozpendowski. Reaktywacja*

Projekt: Piotr Cienki

4, 5. Fragmenty ekspozycji *Leon Rozpendowski. Reaktywacja*

Źródło: Archiwum MBWA w Lesznie

ich otwartość na rozmowy, szerokie udostępnienie zbiorów na etapie procesu gromadzenia materiału, a także bezwarunkowość przekazania prac i dokumentów na wystawę, okazały się decydujące dla powodzenia przedsięwzięcia. Wystawa – zarówno w dniu wernisażu – jak i w trakcie jej dostępności dla ogółu zwiedzających, cieszyła się dużym zainteresowaniem. Za aranżację ekspozycji odpowiedzialna była Sylwia Erbert-Hoja⁷.

Wystawa została udostępniona także w formule spaceru wirtualnego, który na zlecenie MBWA w Lesznie opracowała leszczyńska firma Larido Agencja Reklamowa. Wirtualny spacer dostępny jest nieodpłatnie na stronie internetowej: www.rozpendowski.leszno.pl⁸. Pozwala to niejako na przedłużenie czasu

⁷ www.mbwa.leszno.pl/galeria-mbwa,474,leon-rozpendowski-reaktywacja.html [dostęp: 22.12.2022].

⁸ Stan na 10 stycznia 2023 roku.

6. Podgląd wirtualnego spaceru po wystawie *Leon Rozpendowski. Reaktywacja*

Źródło: www.rozpendowski.leszno.pl

trwania wystawy czasowej, która w leszczyńskim MBWA dobiegła końca 5 października 2022 roku.

Dopełnieniem i poszerzeniem treści wystawy było, przygotowane przez MBWA w Lesznie, wydawnictwo *Leon Rozpendowski. Reaktywacja*⁹. Utrwaliło ono, przenosząc na papier, efekty kilkumiesięcznej pracy, pozwalając na szersze wyobrażenie sobie jaki był, jak tworzył i jak żył Rozpendowski. Wydawnictwo pod redakcją Marcina Kochowicza zawiera – poszerzoną w stosunku do wystawy – warstwę ikonograficzną oraz teksty zaproszonych autorów: Janiny Małgorzaty Halec, Marcina Kochowicza, Agaty Rozpendowskiej, Janusza Skrzypczaka i Macieja Urbana¹⁰. Za skład i projekt wydawnictwa odpowiadał Piotr Cienki. Wydawnictwo – z racji krótkiego czasu, jaki mógł być przeznaczony na jego opracowanie – należy traktować jako punkt wyjścia do dalszych badań naukowych. Pozwolą one w przyszłości pełniej poznać i szerzej upublicznić dorobek artystyczny Rozpendowskiego oraz doprecyzować, czy niekiedy skorygować, jego bogaty i intrygujący życiorys¹¹.

Przybliżanie twórczości Rozpendowskiego, jego barwnego życiorysu, miało także mocną stronę edukacyjną w postaci warsztatów: *Bramy i furty kamienic dawnego Leszna. Warsztat plastyczny oparty o archiwalne rysunki Leona*

⁹ *Leon Rozpendowski. Reaktywacja*, red. M. Kochowicz, Leszno 2022.

¹⁰ Publikacja *Leon Rozpendowski. Reaktywacja* zawiera artykuły: M. Kochowicz, *Rok 2022 w Lesznie Rokiem Leona Rozpendowskiego*, s. 6–13; A. Rozpendowska, *Leon Rozpendowski – artysta, mój pradziadek*, s. 16–21; J.M. Halec, *Wśród leszczyńskich plastyków*, s. 22–29; J. Skrzypczak, *Leon Rozpendowski. Reaktywacja*, s. 30–35; M. Urban, *Bramy i drzwi żelazne w rysunkach Leona Rozpendowskiego*, s. 36–43.

¹¹ Ważnym głosem w przybliżaniu dorobku artystycznego i rzemieślniczego Rozpendowskiego są artykuł oraz wkładka autorstwa J.M. Halec, zamieszczone w „Przyjacielu Ludu”, 2021, z. 3: *Rzemieślnik i artysta. Leon Rozpendowski*, s. 2–12; *O Leonie Rozpendowskim...* (24.03.1897–10.07.1972), wkładka, fot. [20 s.].

Rozpendowskiego (także w ramach obchodów 475. rocznicy nadania Lesznu praw miejskich, 30 kwietnia 2022 roku), *Bramy Leszna* (w ramach Rynków Śniadaniowych, 27 sierpnia 2022 roku) i *Koń jaki jest każdy widzi? Warsztaty plastyczne z Rozpendem* (w ramach Aktywnego Obywatelskiego Leszna, 10 września 2022 roku), *Warsztat rodzinny „W jesiennym rozpędzie”* (w ramach wydarzeń towarzyszących wystawie, 1 października 2022 roku). Zajęcia przygotowali i przeprowadzili pracownicy MBWA w Lesznie. Dodatkowym elementem z przestrzeni edukacji był wykład autorstwa Marcina Kochowicza i Janusza Skrzypczaka *Reaktywacja*, zorganizowany we współpracy ze Stowarzyszeniem Uniwersytet Trzeciego Wieku w Lesznie (3 października 2022 roku). Wszystkie te wydarzenia – dostępne bezpłatnie – cieszyły się dużym zainteresowaniem, zwłaszcza że nierzadko były okazją do przeprowadzenia rozmów dotyczących Rozpendowskiego, a z racji swej formuły aktywizowały uczestniczących w zajęciach. Łącznie z oferty skierowanej do dzieci, młodzieży i dorosłych (w tym seniorów) skorzystało ponad 300 osób.

W obchody Roku Leona Rozpendowskiego włączyła się także część przedszkoli i szkół. Jednym z nich było Przedszkole Miejskie nr 11 w Lesznie im. Marii Konopnickiej, które zorganizowało wydarzenie *Wystawa poświęcona postaci Leona Rozpendowskiego*. Za organizację wystawy – przygotowanej m.in. w oparciu o przytoczone powyżej artykuł i wkładkę autorstwa Janiny Małgorzaty Halec z „Przyjaciela Ludu” – przy zaangażowaniu rodziców i wychowanków przedszkola, odpowiedzialna była nauczycielka Katarzyna Lupa¹².

20 września 2022 roku odbył się na Stadionie im. Alfreda Smoczyka w Lesznie *X Leszczyński Dzień Przedszkolaka*, pod hasłem *Od Małego Leszczyniaka do Wielkiego Polaka*. Jedną z pięciu stref była Strefa Małego Artysty. W ramach tej strefy dzieci zapoznały się z postacią Leona Rozpendowskiego, malowały obraz oraz podejmowały inne aktywności artystyczne. Honorowy patronat nad imprezą objął Łukasz Borowiak – prezydent Miasta Leszna. Organizatorem imprezy było Miasto Leszno i Miejski Ośrodek Kultury w Lesznie, koordynatorem Przedszkole Miejskie nr 20 „Baśniowa Kraina” w Lesznie, partnerem Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Lesznie¹³.

W 2022 roku do przewodniczącego Rady Miejskiej Leszna Tomasza Małepszego dwukrotnie wpłynęła petycja Stowarzyszenia Sympatyków Klubu Unia Leszno, w sprawie nadania rondu na skrzyżowaniu ul. Fabrycznej i Magazynowej imienia Leona Rozpendowskiego. W toku prowadzonych dyskusji, w tym na posiedzeniu Komisji Skarg, Wniosków i Petycji, przytoczono stanowisko miejskiego Zespołu do Spraw Nazewnictwa¹⁴, który argumentował, że ze

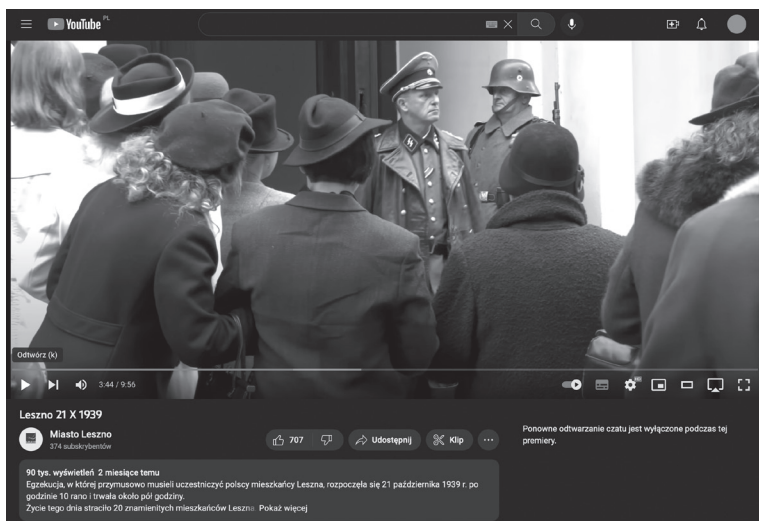
¹² Na podstawie informacji e-mailowej z 14 grudnia 2022 roku.

¹³ www.ngo.leszno.pl/X_Leszczynski_Dzien_Przedszkolaka.html [dostęp: 11.01.2023]; informacje e-mailowe od organizatora wydarzenia z 15 i 18 grudnia 2022 roku.

¹⁴ www.bip.leszno.pl/zarzadzenie/7488/zarzadzenie-nr-188-2019 [dostęp: 02.01.2023].

względem na usytuowanie ronda nazwa powinna nawiązywać do jego lokalizacji. Ostatecznie, decyzją Rady Miasta Leszna, rondu nadano nazwę Rondo LFP¹⁵.

Niezwykłym zainteresowaniem medialnym i społecznym cieszył się pomysł przygotowania dokumentu filmowego o Rozpendowskim. Wojna w Ukrainie i exodus uchodźców wojennych wymusiły modyfikację planu pracy nad filmem. Leszek Szablowski – pomysłodawca i scenarzysta filmu o Rozpendowskim, dopiero w połowie 2022 roku mógł wrócić do idei zrealizowania dokumentu o artyście. Wcześniej – jako pełnomocnik prezydenta Leszna do spraw pomocy obywatelom Ukrainy – był odpowiedzialny za koordynowanie pomocy uchodźcom przed wojną, a zatrzymującym się w naszym mieście. Od czerwca, kiedy sytuacja się ustabilizowała, wrócił do projektu filmowego. Mimo tak krótkiego czasu przeprowadził w roku 2022 kilkadziesiąt spotkań i wiele wywiadów z rodziną, krewnymi i znajomymi Rozpendowskiego. Pod koniec września, na pl. Tadeusza Kościuszki, w pałacu Sułkowskich i byłym areszcie odgrywano sceny z 21 października 1939 roku, kiedy to Niemcy dokonali egzekucji 20 leszczynian. W celu zastraszenia spędzono tam wówczas wielu mieszkańców Leszna. Wśród nich był też artysta Leon Rozpendowski. W roku 2022 powstała etiuda filmowa, mówiąca o tym wydarzeniu. Miała swoją premierę w 83. rocznicę tragicznych zdarzeń i dostępna jest w serwisie internetowym

7. Podgląd filmu *Leszno 21 X 1939* z serwisu internetowego Youtube.com

Źródło: www.youtube.com/watch?v=aZqAPyve20c

¹⁵ Uchwała nr LV/713/2022 Rady Miejskiej Leszna z 28 lipca 2022 roku w sprawie nadania nazwy rondy w rejonie ul. Fabrycznej i Magazynowej. Zob.: www.bip.leszno.pl/uchwala/9726/uchwala-nr-lv-713-2022 [dostęp: 08.01.2023].

Youtube UM Leszna pod nazwą *Leszno 21 X 1939*¹⁶. Od tego czasu ów krótki film uzyskał ponad 90 000 wyświetleń¹⁷. Będzie on częścią kilkudziesięciominutowego dokumentu o Rozpendowskim, który powstanie w pierwszej połowie 2023 roku.

Leon Rozpendowski był obecny w wielu przekazach mediów leszczyńskich, które na bieżąco informowały o związanych z nim planowanych i realizowanych wydarzeniach. Nie zabrakło artykułów prasowych, internetowych, radiowych i telewizyjnych, co zdecydowanie ułatwiło wszystkim organizującym wydarzenia dotarcie do szerokiego grona odbiorców.

Rok 2022 był doskonałą okolicznością do lepszego poznania sylwetki i twórczości Leona Rozpendowskiego. Wydarzenia roku 2022 będą zapewne inspirować – są już tego sygnały – do podejmowania kolejnych prób przybliżania i popularyzowania dorobku tego artysty. Ta barwna postać, o tak szerokich zainteresowaniach, ma jeszcze wiele do zaoferowania współcześnie żyjącym. Wymienię tu chociażby, wciąż czekającą na premierę, sztukę jego autorstwa *Saurus* z 1928 roku, którą wzbogacił licznymi rysunkami dotyczącymi scenografii, czy też model *perpetuum mobile* z 1937 roku, który mógłby zafunkcjonować w przestrzeni Leszna na przykład w formie elementu małej architektury.

¹⁶ *Leszno 21 X 1939*. Scenariusz Leszek Szablowski, reżyseria Anita Plumińska-Mieloch, Piotr Świdziński, Leszek Szablowski, 2022, 9 min. 56 sek. Zob.: www.youtube.com/watch?v=aZqA-Pyve20c [dostęp: 10.01.2023].

¹⁷ Stan na 10 stycznia 2023 roku.